

Tot 2000 slechts bekend van twee exemplaren uit de negentiende eeuw (1892, Winterswijk GE en Venlo LI, zonder datum). In 2000 dook de soort weer op, net ten zuiden van Tilburg (NB). Sindsdien is hij weer op vijf plaatsen gevonden. Mogelijk twee generaties. In België vliegt de soort van half mei tot midden juni (VERLINDEN 1991), elders in Europa tot eind september (SPEIGHT 2001).

Ecologie

Vochtige sparrenbossen met een rijke ondergroei, waar de vliegen vaak op bladeren van bloeiende struiken zitten (onder andere braam, sporkehout) en soms bloemen bezoeken op open plekken (onder andere boterbloem en fluitenkruid). Ze worden ook op stapels omgezaagde dennenbomen gevonden (SPEIGHT 2001, TORP 1994). De larve is beschreven van vochtige rotte plekken achter de bast van den en spar (HEISS 1938, FERRIS 1870).

Summary – Very rare. Two specimens from 19th century, none from 20th, rediscovered in 2000. Since then found on several localities in moist spruce forest.

Chalcosyrphus valgus Kleine rooddijsbladloper

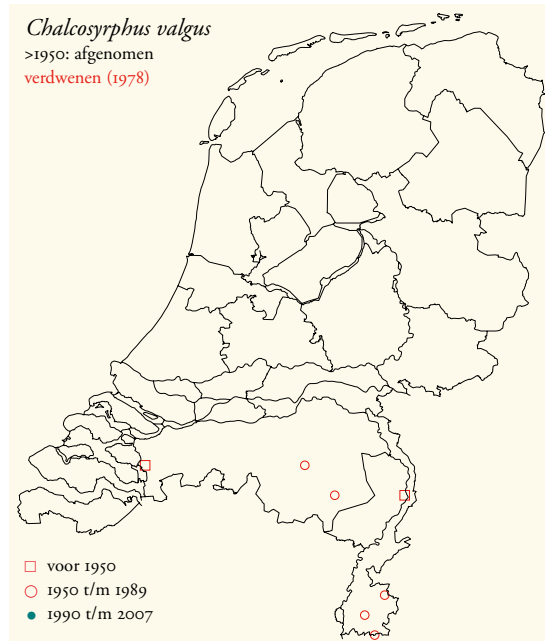
WR

Grote *Chalcosyrphus* met lang zwart achterlijf en rode dijen; lijkt qua habitus meer op *Xylota*. Het onderscheid met *C. curvipes* en de niet in Nederland voorkomende *C. rufipes* (LOEW, 1873) is moeilijk. Lengte 12–15 mm.

In de Europese literatuur is verwarring ontstaan over het gebruik van de naam *C. femoratus* (THOMPSON ET AL. 1982). Omdat de naam *C. femoratus* nu voor twee soorten is gebruikt hanteren we hier *C. valgus* voor wat tot nu toe als *C. femoratus* op de Nederlandse soortenlijst stond.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa tot in China en Oost-Siberië. In Europa van Noord-Zweden tot in de Pyreneeën en

van Nederland tot in Rusland. Door verwarring met andere soorten is de precieze verspreiding onduidelijk. Verdwenen uit Nederland. Er zijn tien vondsten van voor 1980 in Zuid-Limburg en het zuidoosten van Noord-Brabant en een waarneming uit Bergen op Zoom (NB, 1900). De vindplaatsen zijn gedeeltelijk gelijk aan die van *C. curvipes*. De laatste vondst is gedaan in 1978. Vermoedelijk een generatie. In België waargenomen van begin meitot begin augustus, net als in andere delen van Europa (SPEIGHT 2001, VERLINDEN 1991).

Ecologie

Over de biotoop op de Nederlandse vindplaatsen is niets bekend. De soort komt elders in Europa voor in oude naaldbossen met dood hout en een goed ontwikkelde ondergroei (SPEIGHT 2001, TORP 1994), in de Duitse deelstaat Nedersaksen ook in beekbegeleidende loofbossen met een sterk ontwikkelde ondergroei.

Chalcosyrphus valgus vliegt snel en laag over de grond. Vrouwjes zitten vaak op pas omgezaagde dennenstammen, mannetjes vooral op bladeren van struiken, veelal diep in de struik. Ze gebruiken ook boomstronken als uitkijkpunt en jagen insecten weg die in de buurt komen.

De larve is beschreven door Schmid & Moertelmaier (2007). Zij kweekten deze uit eieren die door een vrouwtje in gevangenschap waren gelegd in een mengsel van rottende houtresten van zilverspar, zwarte els en gewone esdoorn. Het is niet gelukt ze op te kweken tot volwassen dieren.

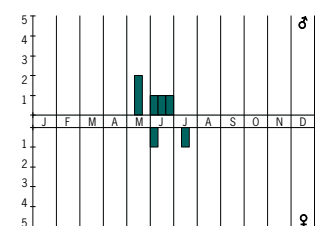
Summary – Disappeared. Ten records, last recorded in 1978. No habitat information available.

Chamaesyrphus Heidedwergen

WR

Zeer kleine tot kleine slanke vliegjes (4–6 mm) met gele vlekken of bandjes op het donkere achterlijf en met een kenmerkend bijlvormig derde antennelid. De staafvormige antenneborstel staat op de tophoek van het derde antennelid ingeplant. De ogen van het mannetje raken elkaar niet.

Chalcosyrphus valgus mannetje. Deze fraaie soort is helaas al tientallen jaren niet in Nederland gevonden.

Chalcosyrphus valgus

Taxonomie en determinatie

Chamaesyrrhus zou volgens recente inzichten synoniem zijn met *Pelecocera* (STÄHLS ET AL. 2004, THOMPSON 2004). Deze opvatting is nog niet alom geaccepteerd, dus wij houden hier vast aan de traditionele indeling. De Nederlandse soorten zijn met Van der Goot (1981a) en Van Veen (2004) te determineren.

Verspreiding

Holarctisch genus met vijf palearctische soorten (PECK 1988), waarvan er vier in Europa voorkomen. Gezien de grote variabiliteit is het zeer waarschijnlijk dat er nog enkele onbeschreven soorten zijn, in het bijzonder rond de Middellandse Zee. Er zijn drie soorten uit Nederland bekend.

Ecologie

Chamaesyrrhus-soorten komen meestal in droge dennenbossen of andere droge, schrale biotopen voor. De larven zijn nog nooit gevonden.

Chamaesyrrhus caledonicus Verdwenen heidedwerg

WR

Kleine slanke *Chamaesyrrhus* met roodbruine, grijs bestoven vlekken op het achterlijf. Voorhoofd direct boven de antenne-inplanting glanzend, poten grotendeels donker. Lengte 4-5 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Europees. Bekend uit Schotland, Noord- en Centraal-Scandinavië en Europees-Rusland.

Er zijn voor 1900 twee exemplaren gevangen in Utrecht (collectie Zoölogische Museum Amsterdam; VAN DOESBURG 1951, VAN DER GOOT 1956). Er staat één mannetje met het etiket 'Utr, Six' in de collectie van het ZMA, waar ook een niet meer te determineren borststuk (met vleugel) met een zelfde etiket staat. Dit betreft de exemplaren die Van Doesburg (1951) als *C. scaevoides* heeft gemeld, met als opmerking dat het mogelijk *C. caledonicus* betrof (VAN DER GOOT 1956). Beide

exemplaren zijn voor 1900 door Six verzameld.

Er zijn geen Nederlandse vliegtijdgegevens bekend. In Schotland vliegt de soort in juli en augustus (BALL & MORRIS 2000).

Ecologie

Over de biotoop van de Nederlandse vindplaats is niets bekend. In Schotland komt *C. caledonicus* voor in vochtige dennenbossen. In kustduinen in het buitenland komt de soort voor op kruidenrijke graslanden en heide met bomen die voor beschutting zorgen (BALL & MORRIS 2000, SPEIGHT 2003).

Levenswijze van imago en larve zijn onbekend.

Summary – Disappeared. Known from two specimens, probably from the same locality, collected before 1900. Note however that one of the specimens is not identifiable any more.

Chamaesyrrhus lusitanicus Duinheidedwerg

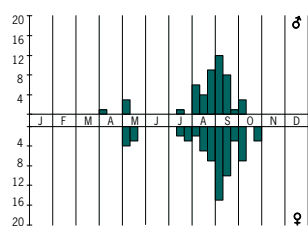
WR

Vrij grote *Chamaesyrrhus* met roodbruin achterlijf of met roodbruine bestoven vlekken op rugplaatjes 3-4. Voorhoofd direct boven antenne-inplanting bestoven. Voorste vlakke gedeelte van de middenzijplaat met afstaande witte haren. Lengte 5-6 mm.

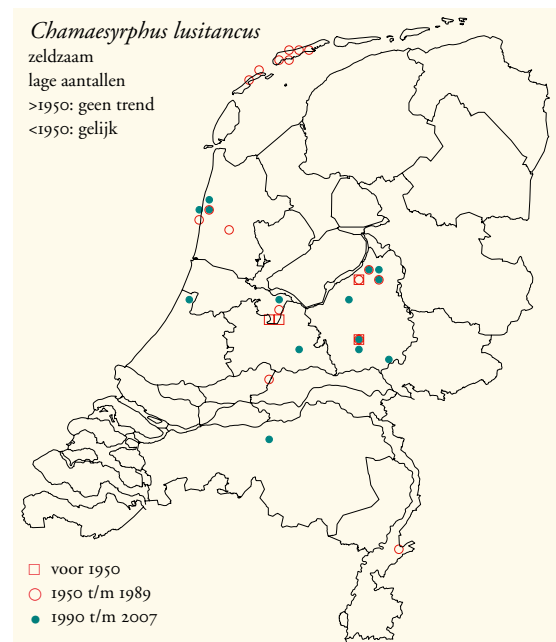
Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch, waarschijnlijk Europees. Bekend van Zuid-Zweden en Zuid-Finland tot Portugal en van Nederland tot in Europees-Rusland.

In Nederland zeldzaam in duinen en binnenland. Een groot deel van de waarnemingen komt van de Veluwe en de duinen bij Schoorl (NH). Er zijn relatief veel recente waarnemingen, maar lokaal is de soort achteruit gegaan. Dit blijkt bijvoorbeeld op Terschelling en bij 't Harde en Otterlo op de Veluwe, waar vroeger tientallen exemplaren per dag werden

Chamaesyrrhus lusitanicus

gevonden, terwijl de aantallen daar nu veel lager zijn (pers. obs. Bob van Aartsen). Deze achteruitgang wordt niet bevestigd door de trendanalyse omdat daarin niet de aantallen per waarneming zijn meegenomen. Een exemplaar telt dus even hard mee als een waarneming van tientallen exemplaren. Twee generaties.

Ecologie

Overgangen tussen droge dennenbossen met weinig struiklaag en heide. Hij zit in de overgang van door zon beschenen en beschaduwde delen van het bos. Op vindplaatsen zijn ze vaak talrijk. De onvolwassen stadia zijn onbekend.

Summary – Rare. No apparent trends. *Calluna*-heath, often in vicinity of pine-forest.

Chamaesyrrhus scaevoides Gele heidedwerg

WR

Kleine *Chamaesyrrhus* met roodbruine vlekken op rugplaatjes 2-4. Voorhoofd direct boven antenne-inplanting bestoven. Voorste vlakke gedeelte van middenzijplaat zonder haren en met borstel in achterste bovenhoek. Poten lichtgeel. Lengte 4-5 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa tot in Oost-Siberië. In Europa vrijwel overal, maar mogelijk gaan er meerdere soorten met een beperktere verspreiding onder deze soort schuil. In Nederland zeer zeldzaam in het binnenland: drie vindplaatsen van een mannetje en vier vrouwtjes uit Midden-Limburg; Meinweg (1975), Venlo (1982) en Vloderp (1994, ook in het Meinweggebied). Bedreigde soort. Vermoedelijk een generatie.

Ecologie

Overgang tussen droge dennenbossen met weinig struiklaag en heide. Hij is bij Vloderp gesleept in ruderaal terrein.

In Zuid-Europa vliegt *C. scaevoides* ook in oude naaldbossen met een sterk ontwikkelde kruidlaag. In Zweden is hij gevonden in bossen op gele composieten en witte schermbloemen, in open delen van het bos, maar wel vaak op de schaduwrijkere plaatsen.

De levenswijze is slecht bekend. In Zuid-Europa bezoekt *C. scaevoides* verschillende gele composieten, in Schotland tormentil in dennenbossen en op heidevelden (BALL & MORRIS 2000). De onvolwassen stadia zijn onbekend.

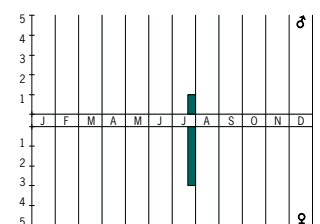
Summary – Very rare. No apparent trends. Transition zones between pine-forest and heathland. Found once on waste ground.

Cheilosia Gitjes

Kleine tot middelgrote zwartachtige zweefvliegen (5-13 mm). Enkele soorten zijn kleurig behaard. Kenmerkend voor het genus zijn de middenknobbel op het gezicht en de duidelijke lijsten langs de oogrand, ook wel 'wangen' genoemd.

Vrouwtje *Chamaesyrrhus lusitanicus* op struikheide.

MR

Chamaesyrrhus scaevoides